

SZABÓ FERENC SJ SOROZATA A CSALÁDSZINÓDUS TÉMÁJÁRÓL

„Szerelem–házasság–család”

2. előadás

Helyszín: Párbeszéd Háza, 1085 Budapest, Horánszky utca 20.
2015. október 5. hétfő 19h

KÉT CSALÁDSZINÓDUS KÖZÖTT
(Az előadás utólag szerkesztett, kiegészített szövege)

A szinóduson részt vevő
bíborosok nyilatkozatai:

Christoph Schönborn OP
bécsi és

Reinhard Marx müncheni
bíboros érsek

Teológusok hozzászólásai a rendkívüli, 2014-es ülés összegezése (*Relatio Synodi*)
vitatott pontjaihoz
A 2015-ös októberi rendes szinódus *Instrumentum laboris*- a (Salvini SJ kommentárja)

Mit várhatunk a 2015. októberi XIV. rendes szinódustól?

I.

Várva a családszinódus eredményeit

Két év óta követem a családszinódus folyamatát – kezdve a világméretű helyzetfelmérésektől a 2014. októberi rendkívüli összejövetel vitáin és eredményein és a 2015-ös *Instrumentum laboris* elemzésein át –, figyeltem Ferenc pápa megnyilatkozásait, főleg szerdai katekéziseit a családról, olvastam a szinódusról szóló új könyveket és különböző nyelvű folyóiratok cikkeit a vitatott kérdésekről, és most várom, hogy Ferenc pápa visszatérjen az USA-ból és október 4-én megnyissa a három hétig tartó rendes családszinódust.

A családról szóló sorozatot lezáró elmélkedésében, *2015. szeptember 16-án* Ferenc pápa összefoglalta az a házasságról és a családról szóló egyházi tanítás lényegét: *elhelyezte azt az üdvösségtörténetben, és így megvilágította a szerelem–házasság–család teológiai alapjait*. Minden bizonnyal katekézis-sorozata is irányadó lesz az októberi rendes szinóduson, miként a korábban megjelent, pápai szolgálata szellemiségét és programját kifejtő *Evangelii gaudium* kezdetű buzdítása, valamint jelenléte és közbelépései a 2014-es rendkívüli ülésen. Az egész, nagyon mély záró-katekézist idézem rövid kommentárral.

A mindjárt katekézise elején jelzett két „világméretű esemény”: az egyik a családok világtalálkozója Philadelphiában, a másik a családszinódus Rómában. Így emelte ki a családok „stratégiailag” fontos szerepét, a családi közösség egyetemes értékét.¹ „Mindkettő világméretű esemény, amely összhangban van a kereszténység egyetemes jellegével, de a családnak, ennek az alapvető és helyettesíthetetlen emberi közösségnek egyetemes értékével is. – Úgy tűnik, hogy a civilizáció mai átmeneti időszakában hosszú távon magán viseli a gazdasági technokrácia által irányított társadalom hatásait. Az etika alárendelését a haszon logikájának mérhetetlen sok eszköz és a tömegtájékoztatási eszközök is nagymértékben segítik. Ebben a helyzetben a férfi és a nő közötti új szövetség nemcsak szükségessé, hanem stratégiailag is fontossá válik a népek felszabadítása érdekében a pénzgyarmatosító uralma alól. Ujra ennek a szövetségnek kell irányítania a politikát, a gazdaságot és a polgári együttélést. Ezen múlik a föld lakhatósága, az életérzés átadása, és ezen múlnak az emlékezet és a remény kötelékei.”

„E szövetségnél fogva a férfi és a nő házassági közössége – a generatív nyelvtannal ezt mondhatnánk – az „aranykötelék”. A hit Isten teremtésének bölcsességéből

---

¹ <http://magyarkurir.hu/vatikan/ferenc-papa-csalad-strategiailag-fontos-penz-uralma-aloli-felszabadulashoz>

² *Generatív grammatika, generatív nyelvtan*: Noam Chomsky amerikai nyelvész nevéhez fűződik (1960-as évek). Célja a nyelvek modellezése. A beszélőnek eszerint megvan az a képessége, hogy véges számú nyelvi elemből bizonyos szabályok figyelembevételével és transzformációk elvégzésével végtelen számú mondatot alkosson, és el tudja dönteni, hogy az adott mondat mikor helyes vagy helytelen.

merít: Isten nem egy öncélú meghittség gondozását bízta a családra, hanem a *világ otthonossá tételének megindító tervét is*. Épp a család áll ennek a minket megmentő világkultúrának a kezdeténél és alapjánál, amely megment minket oly sokféle támadástól, rombolástól, gyarmatosítástól, mint amilyen a pénzé vagy a világot fenyegető ideológiáké. A család szolgál alapul ahhoz, hogy megvédjük magunkat!”

Mielőtt a katekézist tovább ismertetném, megemlítem: Ferenc pápa 2015. szeptember 24-én Washingtonban az *USA kongresszusán* is kitért a családokat fenyegető veszélyekre, jelezve, hogy hamarosan részt vesz a családok philadelphiai világtalálkozóján. Majd 25-én New Yorkban, az *ENSZ-ben* elmondott történelmi jelentőségű beszédében hangsúlyozottan követelte a *családok anyagi és spirituális jogainak biztosítását*.³ „Biztosítsák a család, minden *társadalmi fejlődés elsődleges alapsejtje* minimális anyagi és spirituális feltételeit, vagyis a következőket: otthon, munka, föld, valamint gondolatszabadság, vallásszabadság, jog az oktatáshoz, és az egyéb polgári jogok.”

Tiszteletben kell tartani és meg kell erősíteni a családoknak a neveléshez, oktatáshoz való elsődleges jogát, valamint az egyházak és egyéb társadalmi szervezetek jogát, hogy együttműködjenek a családokkal gyermekeik oktatásában. Az így felfogott oktatás az alapja az *Agenda 2030* megvalósításának és a környezet javításának. Az átfogó emberi fejlődés említett tartóoszlopainak közös az alapja: az élethez való jog, tágabb értelemben az emberi természet létehez való jog.

Térjünk vissza a szeptember 16-i szerdai katekézishez.

„A családról szóló rövid szerdai elmélkedéseinkben a fő inspirációt a teremtésről szóló szentírási tanításból vettük. Ismételten bőségesen meríthetünk és kell is merítenünk Isten Szavából. Nehéz munka vár ránk, de egyben lelkesítő is. Isten teremtése nem egyszerűen filozófiai előfeltétel, hanem az élet és a hit egyetlen horizontja! *Nincs külön isteni terve a teremtésnek és az üdvözítésnek. A teremtmény – minden teremtmény – üdvösségéért lett Isten emberré: »értünk emberekért, a mi üdvösségünkért«, ahogyan a Hiszekegy fogalmaz. A feltámadt Jézus pedig »minden teremtmény elsőszülöttje«* (Kol 1,15).” Ferenc pápa ezután jobban megvilágítja Isten üdvösségtervét, elemzi a Biblia elején olvasható szimbolikus teremtés-elbeszélést: teremtés–bűnbeesés – a Megváltó ígérete az ősevangéliumban, amely az „Asszonytól született” (Gal 4,4) Krisztusban teljesedik be.

„A teremtett világot Isten a férfira és a nőre bízta: az, ami köztük történik, minden rajta hagyja nyomát. Az, hogy visszautasítják Isten áldását, végzettszerűen a mindenhatóság lázálmába kergeti őket, ami aztán mindent lerombol. Ezt nevezzük »eredendő bűnnek«. Mindnyájan ennek a kórnak örökségével jövünk a világra. »Ellenségeskedést vetek közé és az asszony közé, ivadékok és az ő ivadéka közé« (Ter 3,15a). Ezekkel a szavakkal fordul Isten a kísértő, elbűvölő kígyóhoz. Ezekkel a szavakkal Isten a rosszal szembeni védőkorlással jelöli meg az asszonyt,

---

3

http://hu.radiovaticana.va/news/2015/09/25/a_k%C3%B6rnyezet_%C3%A9s_a_kirekesztettek_v%C3%A9delme_a_p%C3%A1pa_az_ensz-ben/1174643

amelyet az felhasználhat – ha akarja – minden születő gyermeke érdekében. Ez azt jelenti, hogy a nő titokzatos és különleges áldást hordoz gyermeke védelmére a Gonosszal szemben! Miként a Jelenések könyvében szereplő Asszony, aki elmenekül, hogy elrejtse gyermekét a Sárkány elől. És Isten megvédi az asszonyt (vö. Jel 12,6). Gondoljátok csak el, micsoda mélység nyílik itt! Sok közhely létezik, időnként bántóak is a rosszra csábító nőről. Itt azonban a nő olyan teológiája előtt nyílik tér, amely Istennek a nőre és szülőtteire vonatkozó áldásának megfelel!”

A teremtés-elbeszélésben (Ter 3,21) kifejezett „gyengéd isteni szeretet, ez a rólunk való gondoskodás megtestesül a Názáreti Jézusban, Isten »asszonytól született« (Gal 4,4) Fiában. Szent Pál azt is mondja, hogy »amikor még bűnösök voltunk, Krisztus meghalt értünk« (Róm 5,8). Krisztus, aki asszonytól született: ő Isten simogatása a mi sebeinkre, a mi hibáinkra, a mi bűneinkre. Isten úgy szeret minket, amilyenek vagyunk, és ezzel a tervével szeretne előresegíteni minket, és a nő az az erős alak, aki elősegíti ennek a tervnek a megvalósulását. Isten ígérete, amelyet a történelem kezdetén a férfinak és a nőnek adott, minden emberre vonatkozik, a történelem végezetéig. Ha elegendő hitünk van, e föld népeinek családjai magukra ismernek majd ebben az áldásban. Mindenesetre bárki, aki engedi, hogy megérintse szívét ez a vízió, bármely néphez, nemzethez, valláshoz tartozzon is, csatlakozhat hozzánk utunkon. Testvérünknek és nővérünknek tartjuk, minden prozelitizmus nélkül. Járjunk együtt Istennek ezen áldásával, Istennek ezzel a tervével, hogy tudniillik mindnyájunkat testvérré tegyen az életben, egy olyan világban, amely halad előre, és amely éppen a családból, a férfi és a nő egységéből születik.”

Házasság és lelkipásztori megtérés

Az „Evangélium örömét” hirdető Ferenc pápa kiegyensúlyozott szemléletét követve nyilatkozott a családszinódusról, kevéssel az októberi rendes összejövetel előtt, Christoph **Schönborn bíboros**, domonkos, Bécs érseke, válaszolva Antonio Spadaro SJ, az olasz jezsuiták folyóirata igazgatójának kérdéseire.⁴ Személyes tapasztalataira is gyakran hivatkozva a családszinódus lelkipásztori szempontjait emelte előtérbe szemben az elvont tanítással, a perszonalista szemléletet szemben a morálteológia objektív elveivel (például az *insincede malum* elve). Az interjú végéről idézek, ahol a családszinódust összefoglalóan jellemzi: „Az Egyház tanítása a Jó Pásztor tanítása. A hit magatartásában nem létezik az ellentét a »doktrína« és a »pasztorális« között. A tan nem egy sor elvont kijelentés függetlenül attól, amit a »Szentlélek mond az Egyháznak« (ApCsel 2,7). A pasztorális nem a doktrína lealacsonyított gyakorlati megvalósítása, hanem a »Jó Pásztor« tanítása, amely az Ő személyében kinyilvánítja az élet valódi útját, amelyet az úton levő Egyház ad tovább, amikor találkozik mindazokkal, akik várják az Örömhírt, amelyre már szívük rejtekében vágyakoznak.” Miután néhány szentírási helyre hivatkozott (1Kor 13,1; Mt 16,21) Schönborn bíboros burkoltan utal a II. Vatikáni zsinat (UR 11) és Ferenc pápa (EG 37: itt hivatkozás Szent Tamásra) tanítására, és így folytatja:

---

⁴ *La Civiltà Cattolica*, 26/09/2015 (= *Civiltà Cattolica*, III 449–552.)

„A doktrína (tan) mindenekelőtt az »Örömhír: Isten úgy szerette a világot, hogy Fiát adta érte, hogy mindannak, aki hisz benne, örök élete legyen.« (Jn 3,16). A hit alapvető igazságának hirdetése: Isten irgalmasságának hirdetése. Mindaz, ami lényegeset az Egyház hirdet, ebben az üzenetben van összefoglalva, ezt azután más másodlagos elvekben részletezi: mert van hierarchiája (rangsora) a dogmatikai és erkölcsi igazságoknak. Vissza kell térnünk a *kériügmához* (az eredeti igehirdetéshez), vagyis a lényegeshez, amely értelmet ad egész tanrendszerünknek, tanításunk *corpus*ának, különösen is erkölcsi tanításunknak.”

A mostani családszinódus sokkal *inkább egyházi, mint doktrinális (tanbeli) esemény*, hangsúlyozza **Monique Baujard**, a Francia Püspöki Konferencia Országos Családtanácsának igazgatónöje.⁵ Szerencsésnek tartja, hogy – Ferenc pápa szándéka szerint – a szinódusi folyamat az Egyház zsinati korszerűsödésének, megújulásának távlatába illeszkedik.

Jóllehet az első szakaszban, a 2014 októberében megtartott rendkívüli ülésen az elvált és újrarázasodottak szentséghez járulása volt a legvitatottabb kérdés (mint hajdan a *Humanae vitae* körlevél után a pirula megtiltása), valójában az egész Egyház, püspökök, teológusok, hívek részvételével, a pápa vezetésével az általa akart új evangelizálásról, benne a család Evangéliumának kidolgozásáról, sokrétű lelkipásztori szempontjának megvitatásáról szólnak a tárgyalások. A missziós Egyház küldetésében mindenkinek részt kell vennie; de a házásokra, családokra, szülőkre különleges feladatok várnak.

Ennek megmutatására Monique Baujard cikkében főleg Ferenc pápa *Evangelii gaudium* kezdetű buzdítását elemzi. Ugyanaz a szellem sugallta hozzászólását, mint Walter Kasper előző alkalommal ismertetett jelzett tanulmányát. Örömmel állapítja meg, hogy a szinódus *előkészítésébe – a kérdőívekkel és reflexiókkal – bevonták Isten népét, a világegyház valamennyi tagját*. Ferenc pápa szándékának megfelelően 2014 októberében a püspökök szabadon vitathatták a szerteágazó kérdéseket. E rendkívüli szinódus eredményei alapján megfogalmazott újabb kérdőíveket ismét szétküldték a püspöki konferenciáknak és akadémiai intézményeknek, teológusoknak, mielőtt a 2015-ös *Instrumentum laboris*t, a rendes szinódus munkadokumentumát összeállították volna.

Monique Baujard fontos adalékot közöl: 26 francia teológus válaszolt a *Lineamenta* (a családszinódus vázlat) főbb témáiból megfogalmazott 14 kérdésre; válaszuk könyv alakban is megjelent.⁶

Gian Paolo Salvini SJ e munkadokumentumot elemezve⁷ az elvált és újrarázasodottak szentségekre járulásáról: (lásd a *I. l.* 123. és 125. pontokat) megállapítja: még *el kell mélyíteni a kérdést*, figyelve az enyhítő körülményekre. Az

---

⁵ Monique Baujard, „Le Synode, un lieu d’apprentissage de la pluralité et du dialogue”, *Études* Septembre 2015, 43–52.

⁶ Monique Baujard, i. m., 48. – Philippe Bordeyne–Bertrand Pinçon (dir), *Lavocation et la mission de la famille dans l’Église et dans le monde contemporain*, Vingt-six théologiens répondent, Bayard, 2015, 350 pages, – A könyvet ismerteti F. Euvé SJ az *Études* 2015. szeptemberi számában (123–124).

⁷ Lásd Gian Paolo Salvini SJ elemzését – „Verso il Sinodo: »L’Instrumentum laboris«” in *La Civiltà Cattolica* 2015, III, 296–307.

Instrumentum laboris szövege jelzi a két álláspontot: a lelkiismeret, illetve az objektív törvény közötti feszültséget, de nem néz szembe a problémával a maga mélységében.⁸

II.

Mit várhatunk a családszinódustól? – Tallózás a legfrissebb folyóiratokban

A két családszinódus közötti hónapokban számos tanulmány jelent meg a szinóduson vitatott témákról.⁹ Ezekben tallózok most, készülve a 2015. októberi rendes szinódusra.

Sorra megérkeztek a szeptemberi és októberi jezsuita folyóiratok. Természetes, hogy több tanulmányuk a család helyzetével és küldetésével foglalkozó 14. rendes szinódus egy-egy kérdésével foglalkozik. Sok újat már nem mondhatnak a 2015-ös *Instrumentum laboris* után, amely többé-kevésbé meghatározza a szinódusi *proponciókat*: ezeket figyelembe véve írja meg, teszi közzé 2016-ban Ferenc pápa a szokásos szinódus utáni Buzdítást.

Hűség és irgalmasság

Igazában a mostani szinódusi folyamatot is a XXIII. János pápa és a II. Vatikáni zsinat nyomán haladó Ferenc pápa határozza meg, amint ezt kiemeli az olasz Enzo Bianchi franciára fordított tanulmánya az *Études* októberi számában.¹⁰ A keresztény házasság és család problémáinak megoldásában össze kell hangolni a *hűséget és az irgalmasságot – Jézus evangéliumi üzenete szellemében*.

Bianchi végkövetkeztetését idézem: „XXIII. János 1962. október 11-én, amikor megnyitotta a II. Vatikáni zsinatot, kijelentette: »A mai idők tekintve (...) Krisztus Jegyese előnyben részesíti az irgalmasság orvosságát a szigorúság fegyvereivel szemben. (...) Az Egyház anyának akar mutatkozni mindenki iránt – tele szeretettel, jóindulattal, türelemmel –, az irgalmasság és a jóság vezérli eltávolodott gyermekei iránt.« Nagyon jelentős, hogy Ferenc pápa szinte szó szerint megismételte ezeket a szavakat a 2014. március 6-i beszédében a római papokhoz szólva: »A mi időnk pontosan az irgalmasság ideje.« Biztos vagyok benne (...), hogy az irgalmasság idejét éljük. Ma azt várják az Egyháztól, a legközelebbi szinódustól is, hogy vigye át e szavakat a gyakorlatba, váltsa tettekre azokat.»

E. Bianchi cikkében a családszinódus *Instrumentum laboris*ához fűz megjegyzéseket. Miután bevezetőjében kiemelte: az egyház megújulását kereső Ferenc pápa szabadságot biztosított a szinódusi üléseknek, a lelkipásztori kreativitásnak, pár

---

⁸ *Civiltà Cattolica* 2015, III, 304–305. A *Humanae vitae*-ről az I. l. 137. pontja szól röviden.

⁹ A francia jezsuiták folyóirata, az *Études* 2015. szeptemberi dossziéja a családszinódusról: *Le Synode sur la famille, Avec la contribution de Monique Baujard, Jean-Pierre Rosa et Étienne Grieu SJ.* – Lásd még három másik jezsuita folyóirat dossziéját: *Stimmen der Zeit*, Júl 2015, *La Civiltà Cattolica* 8–22 agosto 2015 és *Nouvelle Revue Théologique (=NRT)*, Juillet-septembre 2015.

¹⁰ E. Bianchi, „Fidélité et miséricorde”, *Études*, octobre 2015, no. 4220, 57–67.

kritikai megjegyzést is a szinódusi folyamat dokumentumaihoz. – Szerinte a sokat ismételt „A család evangéliuma” kifejezés homályos, néha zavaró is. Többféle értelmezést tesz lehetővé. Beszélünk az „üdvösség evangéliumáról”, a „béke evangéliumáról”; vajon ezt akarja mondani: Jézus Örömhíre, Evangéliuma a családra vonatkozóan? Vagy a család az Örömhír? Mert az Újszövetségben és az Egyházak nagy hagyományaiban nem szerepel a kifejezés. Beszélhetnénk akkor a cölibátus vagy más megélt emberi valóságok „evangéliumáról”? Persze, lehet jó értelmet is adni neki. De alapvetően egyedül Jézus Krisztus az Evangélium. – Egy első hiányosság: az *Instrumentum laboris* (=II) nem szól a *cölibátusról*, az Isten országáért a házasságról lemondó férfiakról és nőkről, vagy azokról, akik nem választották sem házasságot, sem a cölibátust (szerzetesi életet), hanem különböző okokból cölibet maradtak. – Az II hiányossága a *vegyes házasságokról*, a katolikus és nem katolikus keresztény felek házasságának ökumenikus és lelkipásztori szempontból jelentős „helyzetéről”. – Bianchi szerint, amikor az II 39–40. pontjai a „természetes házasságról” vagy a „természet szerinti családról” beszélnek, pontosítani kellene a szöveget, figyelembe véve a házasság/család fejlődését, különböző formáit (poligámia stb.), a humanizálódás folyamatát a Krisztus Evangéliuma által megkövetelt monogámiáig és felbonthatatlanságig.

E kritikai megjegyzések után Bianchi cikke második részében a családszinódus központi kérdését vizsgálja: az Evangéliumhoz való hűség és az isteni irgalmasság összeegyeztetését. Mert – szerinte – e szinódus témája elsősorban nem a házasság, a család és szexualitás különböző fegyelme, hanem *Isten arca* forog kockán: az irgalmas és az emberekkel együtt érző Istené, amelyet az irgalmas Jézus Krisztus arcán ismerünk fel (vö. Jn 1,18).

A szerző ezután részletezi az Újszövetség üzenetét a házasság felbonthatatlanságáról (Mk 10,1–12; Mt 5,31–32; 19,1–9; Lk 16,18), amelyet a szinódus is idéz. Majd azt hangsúlyozza, hogy figyelembe kell venni a személyek helyzetét, a házások gyengeségét, a családok törékenységét, gondját, az elváltak szenvedését. Idézi Ferenc pápát, aki egy elvált (ebben nem vétkes) nő helyzetéről kijelentette: „Vannak helyzetek, amikor a válás elkerülhetetlen. Néha erkölcsileg szükséges, amikor a gyengébb felet vagy a kiskorú gyermekeket meg kell szabadítani súlyosabb bántalmaktól, amelyeket a másik fél visszaélése és erőszaka, a kizsákmányolás, a nemtörődömség és a közöny okoz. Hála Istennek vannak olyanok, akiket támogat hitük és a gyermekeik iránti szeretet, és tanúskodnak esküjükhöz való hűségükről, bár lehetetlennek tűnik annak megélése. Mégis, nem minden elvált személy éli át ezt a [hősies] hivatást. Nem mindenki ismeri fel magányában az Úr hozzá intézett hívását.” (2015. június 24-i általános kihallgatás)

Bianchi ezután ismerteti az *irgalmasság útját*, amelyet Ferenc pápa kérésére Walter Kasper bíboros javaslata megjelölt: a megtérés és a penitencia útját, amelyet a szinódusi folyamat első fázisában vitattak meg. Ennek kíséretét egyes esetekben a helyi püspökre és egy erre kijelölt hozzáértő papra lehetne bízni. Természetesen a pápa dönt e javaslatról, miután meghallgatta a szinódus javaslatát.

Ugyancsak a francia jezsuiták folyóirata, az *Études* 2015. októberi számában jelent meg Bruno Saintôt cikke a családok gyermekvállalásáról.¹¹ A szerző újraolvassa az 1968-as *Humanae vitae* enciklikát, jelzi az akkori értelmezéseket, de megmutatja, hogy azóta a biológia sokat fejlődött, és ma már nem annyira a nem abortív születésszabályozás a probléma, hanem az újabb reprodukciós technikák alkalmazása.¹²

A cikkíró rámutat a sokat vitatott *Humanae vitae* (HV) pozitív szempontjaira is: „Az enciklika tanítása »az Isten által akart felbonthatatlan köteléken alapul: az ember nem szakíthatja szét önhatalmúlag a házastársi aktus két jelentését: az egyesülést és a gyermeknemzést.«” (HV 12) A körlevél bizonyos módon elővételezi – ez éleslátására vall – a szexualitás és a gyermeknemzés *szétválasztását* a reprodukciós technikákban, amelyek utat nyitnak a humánembriók manipulálására. De közben megismétli az enciklika születésszabályozásra vonatkozó nézetét ért kritikákat. Hivatkozva a zsinat nyitott tanítására (GS 50), majd az enciklikára (HV 16), amely különbséget tesz a „természetes” és mesterséges születésszabályozás között, és ismételten a „természet” kétértelműségét kifogásolja a szexualitás/szerelem perszonalista szemlélete alapján. Hivatkozik a francia püspökök 1968-as körlevele értelmezésére. Elemzi a 2015-ös *Instrumentum laboris* 136 (58). pontját; hivatkozva a HV-re, a FC 41-re és EV 93-ra hangsúlyozza, hogy a színódus munkadokumentuma szerint a HV által tárgyalt *kérdéseknél két pólus rajzolódik ki*, amelyeket mindig össze kell kapcsolni. „Egyrészt a lelkiismeret szerepe, amely mint Isten szava felhangzik a hallgatására alakított emberi szívből; másrészt az objektív morális jelzése, amely megakadályozza azt, hogy a nemzést olyan valóságnak tekintsük, amelyről tetszésünk szerint dönthetünk, tekintet nélkül az emberi nemzés isteni tervére. Amikor a szubjektív pólusra való hivatkozás az erősebb, könnyen felmerül az önző választás kockázata; a másik esetben viszont az erkölcsi normát úgy élik meg, mint elviselhetetlen terhet, amely nem felel meg a személy követelményeinek és lehetőségeinek. A két szempont összekapcsolása, amelyet úgy tapasztalt lelki vezető kíséretében élnek meg, segítheti a házasokat, hogy teljesen humanizáló választásokat tegyenek, amelyek megegyeznek az az Úr akaratával.”

A cikkíró pozitívan értékeli a színódusi II árnyalt megfogalmazását: „A lelkiismeret valorizálása burkoltan azt jelenti, hogy színódusi tervezet már nem tartja erkölcstelennek, a nem abortív születéskorlátozást tehát a szándékosan terméketlenné tett aktusokat »természetükénél fogva erkölcstelennek« (vö. HV 14).”¹³

---

¹¹ *Études*, Octobre 2015, no. 4220, 69–80.

¹² A humánembrió veszélyeztetésével kapcsolatos új bioetikai kérdésekről szakszerű körlevelet adott ki a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia: *Az élet kultúrájáért*, SZIT, Bp., 2003.

¹³ *Études*, Octobre 2015, no. 4220, 80.

A házasság szentségi mivolta és a hit

E központi problémáról tárgyal Bert Daelenmans SJ a *La Civiltà Cattolica* (= CC) 2015. szeptember 12-i számában.¹⁴ A protestáns teológus, Dietrich Bonhoeffer egyik esküvői beszédéből idézi mottóját: „Nem a ti szerelmetek tartja fenn a házasságot, hanem mostantól kezdve a házasság tartja fenn szerelmeteket.” Ezzel akarja jelezni a házasság szentségi mivoltának jelentőségét. Amikor a teológus a „fenntartani” igét használja, ezt akarja jelezni: a házasság szentségi alapja, fundamentuma, biztosítéka, forrása és princípiuma a házaspár szerelmének.

A szerző a Nemzetközi Teológiai Bizottság (NTB) 1977-es dokumentuma alapján kifejti a házasság teológiáját. Mint ott jeleztem, a dokumentum kidolgozásában döntő szerepet játszott Walter Kasper professzor (a jelenlegi bíboros). A cikkíró gyakran idézi Kasper olaszra fordított a dokumentummal egykorú könyvét *a keresztény házasság teológiájáról*.¹⁵

Amikor az elvált és újraházasodottak lelkipásztori gondozásáról ír (*Instrumentum laboris* 62/*Relatio synodi* 25) – a NTB dokumentumát és a zsinatot idézve – akkor is kiemeli a házasság szentségi jellegét: „Az Egyház szeretettel fordul azokhoz, aki nem teljes módon vesznek részt életében, elismerve, hogy Isten kegyelme működik az ő életükben is” (RS 25). A NTB azt állította, hogy nem „a házasulandók személyes hite hozza létre a szentségi házasságot, de a személyes hit hiánya kérdéssé teszi a szentség érvényességét. (*Prop.* 2.3.) Csakugyan – magyarázza a cikkíró – még ha a hit önmagában nem hozza létre a szentséget, annak lényegéhez tartozik. A Zsinat tanítja (SC 59): „A szentségek nemcsak föltételezik a hitet, de szavakkal és »anyagi valóságokkal« táplálják, erősítik és ki is fejezik; ezért a hit szentségeinek mondhatók. Megadják a kegyelmet, ugyanakkor nagyon jól föl is készítik a hívőket, hogy ezt a kegyelmet gyümölcsözően fogadják, helyesen tiszteljék Istent és gyakorolják a szeretet.” (CC 364)

Szerzőnk hozzáfűzi, hogy nagyon figyelemre méltó a *Relatio post disceptationem* (RPD 18) szinódusi kérése (még ha, sajnos, nem is került be a *Relatio Synodi* [=RS] szövegébe!): „Jó lenne, ha a házasság szentségének teljessége nem zárna ki annak lehetőségét, hogy elismerjék a pozitív elemeket azoknál, akiknél hiányzik a szentségi házasság teljessége, bár arra vannak rendelve (hivatva).” A zsinat egyháztana (LG 8) szerint ugyanis a katolikus egyház „szervezetén kívül is megtalálható az igazságnak és a megszentelésnek több eleme, amelyek mint Krisztus Egyházának saját ajándékai a katolikus egységre sarkallnak”. A *Relatio Synodi* 22 ezt a következő ajánlásban foglalta össze: „Vannak érvényes elemek a keresztény házasságon kívül formákban is – melyek egy férfi és egy nő szilárd és igaz kapcsolatán alapulnak – amelyeknél feltételezzük, hogy a keresztény házasság felé irányulnak.” Mindkét szinódusi szöveg hivatkozik Istennek a házassággal kapcsolatos üdvözítő tervére és a bűnbeesésre (Ter 1–3), valamint a Krisztus által hozott megváltásra (Ef 5,21–32).

¹⁴ *La Civiltà Cattolica*, 2015 III, 359–372: „Sacramentalità del matrimonio: sostegno, dispiagameto e trionfo escatologico”.

¹⁵ Walter Kasper, *Teologia del matrimonio cristiano*, Brescia, Quiriniana, 1979.

Sok a sebzett család, amelyek nem a szentségi házasság teljességében élnek, ezért nem teljes módon részesednek az Egyház életében. (Vö. RPD 20, RS 15)

A teológiának el kellene még mélyítene a zsinat tanítását (GS 48 és 50) a házasság szentségi mivoltáról. Ehhez ad pár szempontot a jezsuita Ber Daelemans cikke következő részében, hivatkozva K. Rahner, E. Schillebeeckx, J. Ratzinger, W. Kasper és néhány fiatalabb teológus (a francia L.-M. Chauvet és a spanyol D. Borobio) írásaira. (CC 366–372.)

III.

Ferenc pápa 2015. október 4-én, Assisi Szent Ferenc ünnepén a Szent Péter-bazilikában bemutatott koncelebrált szentmisével megnyitotta a XIV. rendes püspöki szinódust.

Az október 25-ig tartó gyűlés témája

„A család hivatása és missziója az egyházban és a mai világban”

Ferenc pápa homíliája megadta a háromhetes összejövétel alaphangját, jelezte a tárgyalások remélt ideális légkörét.¹⁶

„Ebben a társadalom és a házasság szempontjából meglehetősen nehéz helyzetben az egyháznak az a feladata, hogy *küldetését hűségben, igazságban és szeretetben élje meg.* Küldetését hűségben kell élnie, hűségben mesteréhez, hogy pusztában kiáltó hangként védje a hűséges szeretetet, és bátorítsa azt a nagyszámú családot, amelyek olyan helyként élik meg házasságukat, ahol megmutatkozik az isteni szeretet; továbbá hogy oltalmazza az élet, minden élet szent voltát; oltalmazza a házassági kötelék egységét és felbonthatatlanságát mint Isten kegyelmének jelét, valamint annak jelét, hogy az ember képes komolyan szeretni.

Az egyháznak az a feladata, hogy *küldetését igazságban élje meg,* igazságban, amely nem változik a múló divatok vagy az uralkodó közvélemény szerint. Az igazságban, amely megvédi az embert és az emberiséget az önmaga körül forgás kísértéseitől, és attól, hogy a termékeny szeretetet meddő önzéssé, a hűséges egybekelést ideiglenes kapcsolatokká alakítsa. »Igazság nélkül a szeretet szentimentalizmusba süpped, és üres foglalatná válik, amely önkényesen tölthető meg. Ez végzetes veszély a szeretet számára egy igazságot nélkülöző kultúrában.« (XVI. Benedek *Caritas in veritate* enciklika, 3.)

Az egyháznak az a feladata, hogy *küldetését szeretetben élje,* szeretetben, amely nem mutogat ítélkezően a másokra, hanem – anyai természetéhez hűen – kötelességének érzi, hogy megkeresse és gyógyítsa a sérült párokat a befogadás és az irgalmasság olajával. Az a feladata, hogy »tábori kórház« legyen, nyitott kapukkal, hogy mindenkit befogadjon, aki segítséget és támaszt keres, sőt az is feladata, hogy igaz

---

¹⁶ <http://www.magyarkurir.hu/hirek/ferenc-papa-homiliaja-csaladszinodust-megnyito-szentmisen>

szeretettel kilépjen kerítései mögül mások felé, hogy együtt haladjon a sérült emberiséggel, hogy az üdvösség forrásához vezesse és hozzá kapcsolja.

Ez olyan egyház, amely tanítja és védelmezi az alapvető értékeket annak elfelejtése nélkül, hogy »a szombat van az emberért és nem az ember a szombatért« (Mk 2,27), és hogy Jézus azt is mondta: »Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek. Nem az igazakat jöttem hívni, hanem a bűnösöket« (Mk 2,17). Ez olyan egyház, amely az igazi, a magányból kihúzni képes szeretetre nevel, és nem feledkezik meg arról, hogy küldetése arra szólítja, hogy *a sérült emberiség jó szamaritánusa* legyen.

Emlékszem Szent II. János Pálra, amikor ezt mondta: »A tévedést és a rosszat mindig el kell ítélni és le kell győzni; de az embert, aki elesik vagy megtéved, meg kell érteni és szeretni kell. (...) Nekünk szeretnünk kell a korunkat és segítenünk kell korunk emberét« (*Beszéd az Olasz Actio Catholicához*, 1978. december 30.: *Insegnamenti I* [1978], 450.). És az egyháznak keresnie kell az embert, be kell fogadnia és kísérnie kell, mert egy zárt kapus egyház elárulja önmagát és küldetését, s ahelyett, hogy híd lenne, akadállyá válik: »Mert ugyanattól az egytől valók mind: a megszentelő, és azok, akiket megszentelt. Ezért nem szégyelli testvérnek nevezni őket«. (Zsid 2,11)»

A XIV. rendes szinódus első munkaiülése, 2015. október 5-én (hétfőn) Ferenc pápa rövid bevezetőjével kezdődött.

A pápa – nyilván gondolva a tavalyi rendkívüli szinódus vitáira és a közben fokozódott polarizálódásra – ismételten a nyitott véleménycserére buzdított, a Szentlélek sugallataira figyelők bátorságára, és óvott egyszerre a „progresszisták” és az „integralisták” szélsőségeitől. Idézem beszédéből a főbb bekezdéseket: „Emlékeztetni akarok, hogy *a Szinódus* nem összejövétel, nem »társalgó«, *nem egy parlament vagy szenátus*, ahol egyetértésre jutnak. A Szinódus ezzel szemben az *egyháziasság kifejezése*, vagyis az együtt haladó Egyház, hogy figyelje/olvassa a valóságot a hit szemével és az Isten szívével; az Egyház, amely önmagát kérdezi a *hitletéteményhez (depositum fidei)* való hűségéről, de amely hitörökség nem képvisel megtekinthető és csupán megőrzendő múzeumot, hanem élő forrás, amelyből az Egyház merít, hogy szomját oltsa és megvilágítsa az *élet letéteményét*.

A Szinódus szükségképpen az *Egyházon belül* mozog, Isten szent népe körében, amelynek mi pásztorai, vagyis szolgálói vagyunk.

Ezután Ferenc pápa megjelölte azt a *három szempontot, feltételt*, amely biztosíthatja a kollegiális párbeszéd gyümölcsöző voltát: „Emlékeztetek, hogy a Szinódus *csak úgy lehet a Szentlélek működésének a helye*, ha mi résztvevők *apostoli bátorsággal, evangéliumi alázattal és bizakodó imádsággal* rendelkezünk.

Apostoli bátorság: nem hagyja magát megfélemlíteni *sem a világ csábításától*, amelyek igyekeznek kioltani az emberek szívében az igazság fényét, helyettesítve azt kicsi és ideiglenes világossággal, *sem egyes szívek kőkeménységétől*, amelyek – minden jó szándék ellenére – eltávolítják az embereket Istentől. »Az *apostoli bátorság ez: életet*

vinni, és nem változtatni át a keresztény életet emlékek múzeumává.» (Homília 2015. április 28-án)

Evangéliumi alázat: ki tud vetkőzni a saját meggyőződéséből és előítéleteiből, hogy meghallgassa püspökök testvéreit és Istennel töltekezzen. Alázat, amely nem mutogat újjal másokra, hogy megítélje őket, hanem kinyújtja kezét, hogy felemelje őket anélkül, hogy náluk felsőbbrendűnek érezné magát.

Bizakodó imádság: amikor a szív tevékenysége megnyílik Istennek, amikor minden nyugtalanító érzelmünk elcsendesedik, hogy hallgassa Isten szelíd hangját, aki a csendben szól hozzánk. Isten meghallgatása nélkül szavaink csak »szavak« maradnak, hiábavalók, nem szolgálnak semmire. Ha nem hagyjuk magunkat a Szentlélektől vezetett, döntéseink csak »dekorációk« lesznek, amelyek, ahelyett, hogy felmutatnák, inkább befedik és elrejtik az Evangéliumot.”

Majd a pápa megismételte: a Szinódus nem parlament, ahol a tárgyalás révén kompromisszumot keresnek, hanem egyetlen módszere: „megnyílni a Szentléleknek apostoli bátorsággal, evangéliumi alázattal és bizakodó imádsággal; hogy Ő vezessen, világítson meg minket, hogy ne a személyes véleményünket helyezzük előtérbe, hanem a hűséget a Tanítóhivatalhoz, az Egyház javát és a lelkek üdvösségét (*salus animarum*).”

Ferenc pápa rövid nyitóbeszédét követte Erdő Péter főrelátor hosszú beszámolója, amely követte az *Instrumentum laboris* három részét: I. a családdal szembeni mai kihívások, II. a család hivatása, III. a család mai küldetése. Ez a *Relatio* képezi a három hétre tervezett munkaülések egy-egy témakörét.

A sajtó megkapta ennek szövegét, és a hétfő kora délutáni első sajtókonferencián (Briefing) kérdéseket tettek fel előadásával kapcsolatban magának a magyar bíborosnak, *Vingt-Trois* párizsi bíborosnak és *Bruno Forte* érseknek, a szinódus különleges titkárának.

Erdő Péter előadásából többek között azt ragadták ki, hogy szentségi házasságot kötöttek, majd elvált és polgári házasságot kötöttek esetében nem megengedett a szentségekhez járulás (kivéve, ha „József-házasságban” élnek, vö. FC 84); a latin katolikus egyházban nem alkalmazható az ortodox modell, amelyet Walter Kasper javasolt („mentődeszka”). A házasság felbonthatatlan, Isten irgalmassága felajánlja a bocsánatot a bűnösnek, de ez megtérést követel. Mindezt még tovább kell tisztázni teológiaiilag.

Vingt-Trois bíboros hangoztatta: csalódik az, aki a mostani szinódustól látványos doktrinális változásokat vár. *Bruno Forte* viszont leszögezte: az Egyház figyel a változó világra, a kihívásokra és családok problémáinak megoldását keresi: „Nem azért gyűltünk össze, hogy semmit se mondjunk.” „Az a tény, hogy a szinódust »lekipásztornak« mondjuk, mint a II. Vatikáni zsinatot, nem veszi el összejövetelünk jelentőségét. Keresnünk kell az utakat, amelyek az Egyházat közelebb viszik korunk embereihez, férfiakhoz és nőkhez. Az idők változnak, a helyzetek változnak, az Egyház nem maradhat érzéketlen a kihívásokkal szemben. Azért vagyunk itt, hogy megvizsgáljuk – hűségesen az Egyház tanításához –, miként lehetünk a híveket kísérő pásztorok. Nem gondoljuk, hogy doktrinális (tanbeli)

változás lesz, de vannak lelkipásztori kihívások, és ezekkel nyílt bátorsággal (*parresia*) és felelősségtudattal szembe akarunk nézni a Pápával együtt.”

Andrea Torielli, vatikanista, Vatican Insider 6/10/2015): „A szinódusi »derby« és a Pápa nézőpontja.”¹⁷

A szinódus kezdetén – a főrelátor, Erdő Péter relációja és az első felszólalások után a vélemények két táborra oszlottak: Erdő beszámolójából úgy tűnt, hogy már semmiféle változás nem lehetséges az elvált és újrarázasodottak szentséghez járulása vitatott kérdésében (hozzáteszem: és például a *Humanae vitae* enciklika értelmezésében), jóllehet az *Instrumentum laboris* vonatkozó pontja nyitva hagyta a kaput további tisztázásra. Erdő a *Familiaris consortio* 84. pontját vette mérvadónak, és lezártnak tekintette a kérdést. Már a sajtókonferencián nyitottabb álláspontot képviselt. De az első és a második munkaülésen a felszólalások világosan jelezték, hogy a haladóbb szinódusi atyák inkább a pápa által felkért Walter Kasper javaslata mellett állnak: például Marx német, Schönborn osztrák bíborosok, az olaszok közül Tettamanzi és Coccopalmerio; az ellentáborban L. Müller bíboros, a Hittani Kongregáció prefektusa, a kanadai Ouellet bíboros (püspöki kongregáció) Caffarra bolognai és Scola milánói bíboros.

Ferenc pápa látva az álláspontok kiegyezését, röviden felszólalt a kedd délelőtti ülésen. Hangsúlyozta, hogy az elvált és újrarázasodottak kérdése nem az egyetlen téma a szinóduson; hogy a mostani rendes szinódus folytatása a tavalyinak; hogy a házasságra vonatkozó tanítást (felbonthatatlanságát) nem vonták kétségbe; hogy figyelembe kell venni akkori nyitó- és záróbeszédét, valamint a 2014-es rendkívüli szinódus végeredményét rögzítő Relatio synodit, amelyet beépítettek a mostani rendes szinódus munkadokumentumába (Instrumentum laboris). Tehát folytatni kell a szinódusi munkát abban a szellemben, amelyet előző nap bevezetésként megjelölt. Folytatni kell a párbeszédet a mai világgal a családproblémákról.

---

¹⁷ www.vaticaninsider.it martedì 06 ottobre 2015